

YUNUS EMRE'NİN KULLANDIĞI FARKLI İKİ TÜRKÇE

Yrd.Doç.Dr. Can ÖZGÜR
Osmangazi Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ÖZET

13. yüzyıldan itibaren Anadolu'da Batı Türkçesinin teşekkül edip gelişmesinde önemli rol oynayan Yunus Emre'nin kullandığı dil, "Eski Anadolu Türkçesi" diye adlandırılan dönemin içine girmektedir. Oğuzcanın Eski Türkçeden ayrı bir yazı dili olarak ortaya çıkması bu devirde gerçekleşmiştir. Yunus Emre, Arapça, Farsça karşısında yaşayan Türkçeyi, halkın öz dilini eserlerinde kullanmış ve Anadolu'da Türk edebî dilinin yerleşmesinde öncülük yapmıştır.

Bu çalışmamızda "Divan (Tatçı, M.,1991, *Yunus Emre Divanı, Tenkitli Metin*, Ankara.) ile "Risaletü'n-Nushiyye (Tatçı, M.,1991, *Yunus Emre, Risaletü'n-Nushiyye*, Tenkitli Metin, Ankara.)"de kullanılan Türkçenin arasındaki farklılıkların olup olmadığını inceledik. Buna göre Yunus Emre'nin iki eserinde yabancı etkilerin nitelik ve nicelik yönünden farklılaşıp iki ayrı Türkçeyi ortaya çıkardığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Yunus Emre, Divan, Risaletü'n-Nushiyye.

1. GİRİŞ

Türk edebiyatının yetiştirdiği en büyük şairlerden olan Yunus Emre, 13. yüzyıldan itibaren Anadolu'da Batı Türkçesinin teşekkül edip gelişmesinde en önemli rolü oynamıştır. Onun eserlerinde kullandığı dil, Tarihî Türkiye Türkçesinin ilk dönemine, "Eski Anadolu Türkçesi" diye adlandırılan devrenin içine girmektedir. Oğuzcanın Eski Türkçeden ayrı bir yazı dili olarak ortaya çıkması bu devirde gerçekleşmiştir. Yunus Emre, Arapça Farsça karşısında yaşayan Türkçeyi, halkın öz dilini eserlerine yansıtmış ve Anadolu'da Türk edebî dilinin kuruluş yerleşmesinde öncülük yapmıştır.

Yunus'un kullandığı Türkçe üzerine bugüne kadar bazı Türkologlar tarafından bir kısım çalışmalar meydana getirilmiştir. Biz burada yazmış olduğu iki eserinde "Divan" ve "Risâletü'n-Nushiyye'deki" Türkçenin kullanımıyla ilgili olarak farklılıkların olup olmadığı noktasına temas etmek istiyoruz.

2. İKİ ESER HAKKINDA BİLGİ

2.1. Divân

Eserin birçok nüshası vardır. En eski nüshası XIV. asırda yazılmış Fatih nüshasıdır. Diğer nüshalarıyla karşılaştırıldığında doğrudan Yunus Emre'ye ait

aşağı yukarı, 400 şiir tespit edilmektedir. Yunus, Divân'ındaki şiirlerinde hem hece hem de aruz veznini kullanmıştır. Heceyle yazılan şiirlerinde serbestlik göze çarpmaktadır. Yunus, kulak için kafiyeyi esas almış, Arapça ve Farsça kelimeleri de kafiyede ustalıklarla kullanabilmiştir.

2.2. Risâletü'n-Nushiyye

Eser, H. 707/M.1307-8 yılında mesnevî şeklinde kaleme alınmıştır. Bir çeşit didaktik eser, yani tasavvufî nasihatnamedir. Metin başlangıç bölümüyle beraber 600'e yakın beyitten oluşmakta ve Divân'ın bütün nüshalarında yer almaktadır. Eserin başında "Fâilâtün/Fâilâtün/Fâilün" vezniyle yazılmış mesnevi bulunmaktadır. Akla ve bilgiye ayrılan mensur bölümden sonra asıl mesnevi başlar. Mesnevi, 6 bölüm olarak "Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Fe'ülün" ölçüsüyle yazılmıştır. Bu bölümler: Ruh ve akıl, kibir ve kanaat, buşu (öfke) ve gazap, sabır, buhl (cimrilik) ve haset, gaybet, bühtan şeklindedir.

3. İKİ ESERDE KULLANILAN FARKLI TÜRKÇE

Bugüne kadar Yunus Emre'nin dili üzerine yapılan çalışmalarda, onun Divân ve Risâletü'n Nushiyye adlı eserlerinde Türkçeyi farklı kullanıp kullanmadığının örneklerle, müstakil olarak, geniş biçimde ele alınıp araştırılmadığı görülmektedir. Yalnız bu konuyla ilgili olarak N. Hacıeminoğlu "Yunus'un Türkçesi (Hacıeminoğlu, N.,1976)" adlı makalesinde iki eserdeki birleşik cümle yapmak için kullanılan edatların oranını vermektedir. Tespitlerine göre Risâletü'n Nushiyye'de Divân'a göre kim, ki, eger, ger, meger gibi edatlarla yapılmış birleşik cümleler daha fazla yer almaktadır. Buna karşılık Divân'da çoğunlukla basit, Türkçe yapıya uygun cümleler kullanılmıştır.

Yunus Emre Divân'ını yapay bir dille değil, halkın anlayabileceği sade bir Türkçeyle yazmıştır. Yunus, hacim itibarıyla daha küçük ve olgunluk devri eseri Risâletü'n Nushiyyesi'ni İran'ın mutasavvıf-ahlakçı şairlerinden ilham alarak kaleme almıştır. Bu eserde aruz veznini kullanmıştır. Kavramlar genellikle soyuttur ve şiirler lirizmden uzaktır. Yunus'un Divânı'nda Arapça-Farsça kelime ve birleşik şekillerin kullanılması daha az olup, bu dillerden geçen kelimeler yoğun bir şekilde Türkçenin fonetiğine uydurulmuştur. Risâletü'n Nushiyye'de ise muhteva, şekil, dil ve üslup bakımından Arapça ve Farsça'nın etkisi daha fazladır. Eserde ilerki yüzyıllara ait "Osmanlıca" özelliklerin ortaya çıkıp görüldüğü izlenmektedir.

Bu makalede, iki eserdeki farklı iki Türkçe meselesi incelenmektedir.

3.1.Türkçe Kelimelerin Kullanılması

Burada, Yunus'un Divânı'ndan seçilmiş Türkçe kelimeler liste halinde verilmeye çalışılmakta ve bu kelimelerin RN'de yer alıp almadığı meselesi incelenmektedir. Böylece her iki eserde Türkçe kelimelerin karşılıklı görünümü ortaya konulmaktadır.

Tablo 1:

Divan'da geçen kelime	Anlamı	R.N.
ad urunmak	ad konulmak	
ag	ak, beyaz	
agu	Zehir	+
aldamak	kandırmak, inandırmak, aldatmak	+
aldaguç	aldatıcı, hileci	
anca	o kadar	
anda	oraya, o konuda	
andak	hemen	+
andan	ondan, ondan ötürü	
anı	onu	+
anın	bununla, bu sebeble	
anun	onun	+
anlar	onlar	
ansuz	onsuz	
ap arı	tertemiz, saf	
arkurı	eğri, karşı, ters, aykırı	
armak	yorulmak	
artuk	başka, başkası, fazla, ayrı	
assı	fayda, menfaat, kazanç	+
aşıkamak	acele etmek	
aşmak	geçmek, taşmak, 'yıl aşmak' gibi	
azdurmak	bozmak, yoldan çıkarmak	
azuk	erzak, yiyecek	
azmak	şaşırmak, sapıtmak	
balkımak	parlamak, ışıldamak	
ban	ulu, büyük bey	
banlamak	Ezan okumak, bağırarak	
banmak	batırmak, suya banmak	
bayık	gerçek, açık	
bayımak	zengin olmak	
bencileyin	benim gibi	+
berk	sağlam, katı	+
berkitmek	kuvvetlendirmek	
berü	yakın, beri	
bezek	süs, ziynet	+
bezemek	süslemek	+
bezmek	usamak, bezmek	
bıçgu	kesecek alet	
bil	bel	

bile	birlikte	
bilelik	beraberlik	
bilik	kemer	
biş	bildik, aşına	
birin birin	bir bir, teker teker	+
birle	ile	
bitimek	yazmak, kısmet etmek	
bitmek	erişme, yetişmek	
biz/bez	kumaş, çaput	
bucak	köşe	
bun	sıkıntı, gam	
burılmak	dönmek, bükülmek	
burmak	bükme, sarmak	
buşmak	kızmak	
buşu	öfke	+
buyruk	emir	
çakıldak	değirmende öğütülen buğdayın taşlar arasında bittiğini bildiren ve değirmen taşına çarparak "çak-çak" sesi çıkaran alet	
çakmak	iyice anlatmak, tanıtmak	
çalap	Tanrı, Hak	
çalınmak	çizmek, silinmek, yazı için	
çatmak	kurmak, birbirine bağlamak	
çav	iklim, memleket, şöhret	
çavuş yıldızı	zühre yıldızı	
çekmek	tartmak, ölçmek	
çizginmek	dönmek	
çogaç	gün, güneş	
çul	kıldan dokunan döşek	
em	ilaç, çare	
emcek	meme	
er	mürşid	+
eren	evliya	+
esen	sağ, salim	
esilmek	dökülmek	
eslemek	dinlemek, kulak asmak	+
eslenmek	kulak asılmak	
esrimek	mest olmak	
esrük	sarhoş, mest	+
evren	büyük yılan	
egin	sırt	+
eyitmek	söylemek, anlatmak	
ırılmak	ayrılmak, uzaklaşmak	+

ırmak	ayırarak, uzaklaştırmak	
İssı	sâhip	+
İsmarlamak	emanet etmek	
İşitmak	aydınlatmak	
İçre	içinde	
İğ	eksen, ip vb. şeyleri dolamaya yarayan ucu sivri iğne	
İgen/ineñ	çok, fazla	
İl	memleket, ülke	
il/el	başkası	
iletmek/iltemek	götürmek	+
iley	taraf, yön, nezd	+
ilkyaz	bahar	
irgürmek	erişmek	
irte	sabah, bir gün, bir gece sonra	
izlemek	takip etmek	
kaçan	ne vakit, ne zaman	+
kakımak	kızmak	
kanca	nereye	
kancaru	nereye, ne tarafa	
kanda	nere	+
kandan	nereden	
kandağı	nerede, hangisi	
kangı	hangisi	+
kani	hangi, nerede	+
karanu	karanlık	+
kat	yan, huzur	
kayıkmak	meyletmek, geri dönmek	+
kendöz	kendi	
kızmak	ısınmak	+
koca	ihtiyar	
kocalmak	ihtiyarlamak	
koduk	eşek yavrusu, sıpa	
koga	kova	+
konşı	komşu	
konmak	geçici olarak, sakin olmak	
kovucu	söz götürüp getiren, münafık	
köymek	için için yanmak	
niçe	nasıl, nerede, ne suretle	+
nite	nasıl, ne halde	
obnılmak	devrilmek, çökmek	
ocak	maden ocağı	
od	ateş	+

ogn	hırsız	+
öd	yürek	+
ög	akıl, zihin	+
ögmek	düşünmek, beklemek	+
ögür	eş, arkadaş	
öküş	çok fazla, artık	+
öndin	önce, ilkin	
ötmek	geçmek	
ötrü	dolayı, sebebiyle	
öz	kendi	+
özge	başka	
sagınç	emel, arzu	+
sagınmak	düşünmek	
sak	uyanık, ihtiyatlı	
sanmak	düşünmek, tasarlamak	
sataşmak	bir şeye uğramak	+
sayru	hasta	
segirtmek	koşmak	+
sesmek	bitmek, yetişmek	
sevişgen	çok seven	
sımak	kırmak, bozmak	+
sımmak	kırılmak	
sınuk	kırık	+ sınık
sızmak	akmak, erimek	
sin	mezar	
sinle	mezarlık, mezar taşı	
soyakmak	aslına dönmek	
soylamak	araştırmak, tahrik etmek	
sögmek	sövmek	
sökel	hasta	
sünük	kemik	
sürülmek	devam etmek	
süzülmek	kaymak. "gözleri süzülmek"	
tag	dağ	+
talbınmak	sıçramak	
tamar	damar	
tamu	cehennem	+
tanuk	şahid	
tanlamak	şaşırmak	
tanmak	tanışmak	
tañşuk	tañşık	+ tañşuk
tap	yeter	+
tapmak	itaat etmek	+

tar	dar	
tartmak	çekmek	
taş	dış. zahir	
taşra	dışarı	+
tatar	mal. davar	
tek	gibi, bir	
tınmak	ses çıkarmak	
togan	doğan kuşu	
toğmak	doğmak	+
togru	doğru	+
tokuz	dokuz	+
tolunmak	dolunmak, batmak	
ton	elbise	+
turmak	durmak, ayağa kalkmak	+
uç	son, kenar	
uçmak	cennet	+
urmak	vurmak, çarpmak	+
us	akıl	
uş	işte	+
ün	nida, ses, yürümek	+
üşmek	toplanmak, yığılmak	
yagı	düşman	
yapalak	baykuş	
yana	taraf	
yarak	azık, yol hazırlığı	+
yavlak	pek çok	+
yavuz	kötü, fena, yaman	+
yay	yaz	
yazuk	günah, suç	
yig	yeg, üstün	+
yil	yel, rüzgar	
yögrük	yörük, tez koşan	+
yumak	yıkamak, çekmek	+

Not: Yukarıdaki listeye karşılıklı olarak kelime başında d (dal) ile yazılan yeni şekiller ve k veya g Türkçe karışık şekiller alınmamıştır.

3.2. Arapça-Farsça Kelime ve İbarelerin Kullanılması

Burada ise Risaletü'n Nushiyye'de yer alan Arapça-Farsça kelimeler büyük bir oranda verilmeye çalışılmakta ve bunların Divan'da kullanılıp kullanılmadığı gösterilmektedir.

Tablo 2:

R.N'de Geçen Kelime	Anlamı	Divan
âdâb (a)	edebler ,ahlak kaideleri	
âgâz (f)	başlama, mübaşeret	
ahad (a)	bir, bir kimse, tek	
ahî (a)	kardeş	+
akl (a)	akıl	+
âlî (a)	yüce,ulu,yüksek,aziz	+ alâ
âr (a)	namus, benlik, utanma, haya	
'arş (a)	dokuzuncu gök, lem tasavvufunun sonu	+
'asr (a)	asır, yüzyıl	
âsûde (f)	rahat, sakin	+
'atâ (a)	bağış, ihsan	+
âvâra (f)	Farsça âvâre'den kötü, adi, bayağı	
'azîm (a)	büyük, yüce	
bâb (a)	kapı	+
bahîl (a)	cimri, hasis	+
basiret (a)	kalp gözü açıklığı, ileri görüşlülük	
bâtun (a)	iç yüz, öz, gizli	+
belî (a)	evet. ruhların Elest meclisinde Cenâb-ı Hakk'ın Rabb'liğini kabul ettiklerinde söyledikleri söz.	+
berhûrdâr (f)	hayırlar elde etmiş, kismetli, mesut	+
berr (a)	kara, toprak	+
beşâret (a)	müjde, iyi haber	+
bî-gâne (f)	yabancı, kayıtsız, konudan uzak	+
bikir (a)	bikr'den dokunulmamış, temiz, bozulmamış	
binâ (f)	gören, görücü	+
bizâ'e (a)	sermaye	
bühtân	iftira, yalan atma	+ buhtan
cebrî	zorla ikna olunan,rızasız yaptırılan, zorba, zorlayan	
cîfe (a)	leş, kokmuş et	+
çâh (f)	kuyu, çukur	+
çâpûk (f)	çabuk, tez, çevik	+
çerâg (f)	fitil, mum, kandil, çıra	+
çeri	asker	+
çirak	bkz. çerâg	+
çün (f)	gibi, zira, çünkü, madem ki, nasıl	+
dad	lezzet, çeşni	+
dak	özür, kusur	+
da'vâ (a)	iddia, bir fikirde ısrar etme	+

dem-be-dem (f)	vakit vakit, daima	+
dil-teng (f)	gönül darlığı, iç sıkıntısı	
dirîgâ (f)	hayfa, ne yazık, eyvah, yazıklar olsun	+
düşvar (f)	güç, zor	+
ebter (a)	sonu kesik, çocuğu olmayan, eksik	
endişe (f)	kaygı, üzüntü	+
esbâb (a)	sebepler	+
eşkere (f)	Farsça âşikâre'den, açık meydanda	+
fadl (a)	olgunluk, imân, cömertlik, ihsan, kerem, fazilet	
farîza (a)	Allah'ın emri, farz, yapılması elzem olan i badet	+
Fâyiz (a)	feyiz veren, bolluk, bereket veren	
ferâgat (a)	tok gözlülük, vazgeçmek, çekilmek	+
ferdâ (f)	yarın, ahiret günü	
ferdâne (a)	tek başına, yalnız	
ferrâş (a)	döşeyen, hizmetçi	+
ferş (a)	yeryüzü, zemin, döşeme	+
feth (a)	açmak	
fidî (a)	bağışlama, feda etme	+
firâset (a)	bir şeyi anlama kabiliyeti, uyanıklık, sezgi	
gamgîn (f)	gamlı, kederli	
gaybet (a)	arkadan çekiştirmek, aleyhte söz etmek	+
gînâ (a)	zenginlik, yeterlilik	
gîrîv (f)	bağırma, feryat	
gulgule (a)	çığlık, büyük uğultu	+
gûş (f)	kulak mecazen	
güzâf (f)	boş, asılsız söz	+
güzîn (f)	seçkin, seçilmiş, seçen	+
hâcât (a)	hâcetler, dilekler, istekler	+
hâk (f)	toprak	+
halvet (a)	yalnızlık, Allah'la birlikte olma hali	+
hamiyet (a)	gayret, namus ve haysiyetle yaşama	
harâmî (a)	yol kesen, hırsız, eşkiya	+
harcı	layığı, uygunu, elverişli olanı (harc'dan)	+
hâricî	has olmayan, iyi olmayan, âdi, ucuz	
harîr (a)	ipek	+
haris (a)	hırslı, aşırı istekli olan	
haset (a)	kıskançlık, çekememezlik	
hasenât (a)	iyi ameller, güzellikler, iyilikler	
hâs u'âm	herkes, ileri gelenler ve halk	+
haşerât (a)	küçük, zararlı böcekler	
havâle (a)	görmeyi önleyen, mani, engel, hâil	+

havsala (a)	anlayış, akıl, zihnin bir şeyi idrak etme kabiliyeti	+
hayâ (a)	hicâp, utanma, ar, edep	+
hayf (a)	yazık, yazıklar olsun, haksızlık, zulüm	+
hayvanât (a)	canlılar, yaratıklar, hayat taşıyanlar	
hayy (a)	daima ileri olan, Cenâb-ı Hakk'ın bir sıfatı	+
hayz (a)	kadınlara mahsus aybaşı hali, adet	
hazer (a)	çekinme, kaçınma, korunma	+
hazne	hazine	+
hemîşe (f)	daima, boyunca, hep, devamlı	+
hevâ (a)	heves, istek, arzu	+
heyhât (a)	yazıklar olsun, yazık ki, ne kadar uzak	
hışm (f)	öfke, hiddet	+
hiyânet (a)	hainlik, itimadı kötü kullanma	+
hicâb (a)	örtü, perde, utanma	+
hidâyet (a)	doğruluk, islam, doğru yola girme	
hisâl (a)	hasletler, huylar, ahlak	
hod (f)	kendi, esasen, zati, zaten, bizzat	+
hod-bin (f)	bencil, kendini beğenen	+
hû (f)	huy, mizac	+
hulle (a)	cennet, elise	+
hüner-pîşe (f)	maharetli kişi, marifet sahibi	
'ıyş (a)	yaşayış, zevk ve sefa sürmek	
ikrâr (a)	kabul ve tasdik etmek, karar vermek	
imrûz (f)	bugün	
ivâz (a)	karşılıklı, bedel	+
kâbil (a)	kabul eden, kabiliyetli	
kâbız (a)	kapalı, kapanan	+
kadîm (a)	en eski, önceki, ezeli (Allah)	+
kahrî	zorlanmış, ezilmiş, mahvolmuş, yoklukla ilgili	+
kâl (a)	söz	+
kâr (f)	iş, kazanç	+
kârûn (a)	Musa peygamberin teyzesinin oğlu olup zenginliğiyle meşhurdur malıyla birlikte helak olmuştur	+
kayyûm (a)	ezelden ebede kadar duran, daimi olan Allah	+
kemîn (f)	zavallı, aciz	+
kusûr (a)	cennetteki köşkler, kasırlar	+
kuteh (f)	kısa, boysuz	
küllî (a)	bütün, umumî	+
lâ (a)	neyf edatı, yoktur, değildir	
leşker	asker	+
makhûr (a)	kahredilmiş, mahvedilmiş, yok olmuş	

mâlik (a)	cehennemin kapısı	+
ma'nî (a)	mânâ	+
ma"siyet (a)	günah, isyan	+
mat (f)	saf dışı olmuş, yenik	+
mazarra (a)	kovulmuş, azledilmiş	
mekr (a)	hile	+
mekremet (a)	cömertlik, izzet	+
melâmet (a)	kınama, ayıplama, sülük esnasında halktan	+
mesrûr (a)	sevinçli, şad, meramına ermiş	
meşakkat (a)	zahmet, sıkıntı, güçlük	
metâ' (a)	fayda, menfaat, kıymetli eşya	+
mevkûf (a)	durdurulan, vakfedilen, tutulan	
mihmândâr (a)	misafir ağırlayan	
muhâl (a)	imkansız, olmayacak iş	+
muhtasar (a)	az, kısaltılmış, özet	+
murdâr (f)	kirli, mundar, şer'i hükümlere göre kesilmemiş hayvan	+
muştı	müjdelenen iyi haber	+
mübâriz (a)	münakaşaya kalkışan, döğüşen	+
müfsid (a)	bazan, nifakçı	
mühmel (a)	ihmal edilmiş, bırakılmış	
mürebbi (a)	terbiyecisi, ders veren	+
müşahade (a)	gözle görme, şahid olma	
müyesser (a)	kolay olan, kolay gelen	+
nakt	çıkan	
nefrîn (f)	lanet, beddua	+
neuzubillâh (a)	Allah'a sığınırız	
nifâk (a)	iki yüzlülük, müslüman gibi görünüp kafir olmak, bozgunculuk	
pâyân (f)	son, nihayet, bitim, uç	+
pelid	yer palamudu, sert bir ağaç	
pertev (f)	ziyâ, ışık	+
pes (f)	o halde, öyle ise	+
peyvest (f)	ulaşma, kavuşma	
pîş (f)	huzur, ön, ileri, taraf	
pîş-keş (f)	hediye, armağan, hibe	
rast (f)	doğru	+
rencûr (f)	incinmiş, rahatsız, dertli	
revân (f)	akan, giden, rûh, can	+
rif'at (a)	yükseklik, rütbe	
sabir (a)	sabırlı, mütehammil, bekleyen	
sahavet (a)	cömertlik	+
sâhî (a)	cömert	

saykal (a)	cila, parlatan, âlet, mecâzen tevhid ve tehlil	
sebil (a)	açık ve büyük yol, su dağıtılan yer	+
sehâ (a)	cömertlik	
ser-encâm (f)	başta gelen olaylar, bir işin sonu	+
siccîn (a)	sert, şiddetli, cehennemde bir vadi, fâcir ruhların mekanı	
sipâhi	atlı asker, süvari askeri	
şad (f)	sevinçli	+
şar (f)	şehir	+
şehvet (a)	nefsin arzu ve meyilleri, cinsi, istek	
şekâvet (a)	kötülük içinde olma, şüpheye düşmek	+
şermende (f)	utanmış, mahçup	
şeyu'llah (a)	Allah için Dervişlerin bir talepte buldukları zaman söyledikleri söz	+
şirk (a)	Allah'a ortak koşma	
ta'cîl (a)	acele ettirmek	
takaza (a)	ihtiyaç, gerekli şeyler, lüzum	+
taksîr (a)	bir şeyi yapmaya kudreti varken yapmama	
tama' (a)	istek, duymazlık, aşırı arzu	+
tama'dâr	hırslı, arzuları çok olan kişi	
taylasân (a)	başta sarılan sarığın şalı, püskül	
tekebbür (a)	kibirlenen kişi kibirlilik	+
tekellûf (a)	kendi isteğiyle külfete girmek, sıkıntıya katlanmak	
temennâ (a)	dilek, istek	+
terk (a)	tasaffula masive ve nefisten kurtulma	
teşvîş (a)	kargaşa, karışıklık	+
tılsım (a)	tılsım	+
tullâb (a)	talebeler, istekliler, talipliler	
visâl (a)	kavuşma	+
yakîn (a)	şüphesiz, gerçek şekilde bilme, kat'i biliş	+
zâhîr (a)	açık, belli, meydanda	+
zecz (a)	menetme, engelleme	
zer (f)	altın	
zerk (a)	aldatmak, hile, riyâ	
zihî (f)	ne has, ne kadar güzel, ne iyi	+
zunnâr (a)	papazların kuşandıkları yün kuşak, mecâzen zühal alâmeti	+

4. SONUÇ

Bu yazıda, Yunus Emre'nin iki eseri olan Divan'ı ve Risaletü'n-Nushiyye'si üzerinde çalışılarak, her iki eserde kullandığı Türkçe kelimeler kökeni bakımından incelenmiştir. Mustafa Tatçı'nın yayımladığı Yunus Emre Diva-

nı'nda 415 şiir (3432 beyit) ve RN'de 600 beyit görülmektedir.

Yunus'un bu iki eseri en başta hacim olarak birbirinden farklıdır. Yunus'un Divan'ı, Risaletü'n-Nushiyye'sinden 6 kat daha büyüktür. Tabiatıyla Divan'da kullandığı Türkçe kelimelerin oranı, Risaletü'n-Nushiyye'ye göre daha fazladır. Her iki tabloda da anlaşılacağı üzere Divan'da kullanılan Türkçe kelimeler, RN'den 3 kat fazladır. I. tabloda Divan'dan seçilen 198 Türkçe kelimededen 63 tanesini Yunus, RN'de kullanmıştır. Diğer kelimelere bakıldığında RN'de de yer alan Divan'daki Türkçe kelimelerin oranı % 35'e kadar çıkmaktadır. Ters yönde RN'de olup Divan'da yer almayan kelimeler birkaç örneği geçmemektedir.

Yukarıda gösterilen 2. listede ise R.N.'de geçen bütün Arapça ve Farsça kelimeler verilmektedir. R.N.'de kullanılan 193 kelimenin 115 tanesinin Divan'da karşılığı bulunmaktadır. R.N.'de bulunan Türkçe kelimeler büyük bir nispetle Divan'da da bulunmasına rağmen aynı durum Arapça-Farsça kelimelerde görülmemektedir.

Sonuç olarak; Yunus'un iki eserinde yabancı etkilerin nitelik ve nicelik yönünden farklılaşıp farklı iki Türkçeyi ortaya çıkardığı tespit edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Hacıeminoğlu, N. (1976). *Yunus'un Türkçesi*, Atsız Armağanı, İstanbul.
- Tatçı, M. (1991). *Yunus Emre Divanı*, Tenkitli Metin, Ankara.
- (1991). *Yunus Emre, Risaletü'n-Nushiye*, Tenkitli Metin, Ankara.